

روستاگردی

زنوزق / آذربایجان شرقی

فرینوش اکبرزاده

عکس‌ها:

آرشیو

«زنوزق» روستای سیب و مهربانی و سختکوشی است

در کوچه باغ‌های پاییز

حال و هوای پاییز که به جان آذربایجان می‌نشیند، کوچه باغ‌های پُردار و درختش، سبز و زرد و سرخ می‌شوند. زنوزق روستایی در دل کوه، پلکانی، سرسبز و بسیار پاکیزه، با هوای مطبوع و مردمانی مهربان و روی گشاده یکی از روستاهایی است که خنکای پاییز را همچون تابوئی به جان مردمان می‌نشانند و تصویر رنگینش تا همیشه پس‌زمینه ذهن می‌ماند. اینجا بزرگ‌ترین روستای پلکانی ایران است، منظره‌ای بدیع و آرام در شمال غربی آذربایجان شرقی. اگر انبوهی و تراکم درختان سیب و زردآلو مجال بدهد، می‌توانید از لابه‌لای آن‌ها منظره جالب خانه‌هایی را ببینید که تنشان را با کاه و گل اندود کرده‌اند، پشت به پشت هم، مثل قطاری از الوار از دامنه کوه بالا رفته‌اند و تمام فضای موجود بین آن‌ها را درختان بلند و کهنی پر کرده است که آویزهای زرد، سبز و سرخی از جنس زردآلو، گردو و سیب دارد.

این روزها انجام هر کاری سخت باشد، سفر رفتن و بودن در مناطقی که از هوای مطبوعی برخوردار است لذتبخش است. برای دیدن یک تابلو منحصر به فرد نقاشی از آثار مشترک طبیعت و انسان‌های سختکوش کوهستان‌نشین، روستای زنوزق انتخاب خوبی است.

● سفر تادل باغ‌های زردآلو

راه رسیدن به این روستای پررنگ و عطر و طعم، از مسیر تبریز به سمت مرند می‌گذرد و پس از آن، در میان باغات پر بار و رنگارنگ، روستایی خودنمایی می‌کند که عنوان بزرگ‌ترین روستای پلکانی ایران را دارد؛ روستای زنوزق. زنوزق در کوهپایه‌های کوه قلعه قرار دارد و به همین خاطر از اصول معماری پلکانی ایران هم استفاده کرده؛ اتفاقاً به همین دلیل هم به زنوزق یا «زنوز داغ» مشهور شده، یعنی زنوز کوهستانی و به مرور و در گویش عامیانه به زنوزاغ و زنوزق تبدیل شده است.

این منطقه به دلیل شکل کوهستانی منحصر به فردش، ده‌ها چشمه جوشان دارد، چشمه‌هایی که بیشتر آن‌ها در باغات می‌جوشند و موجب استمرار سرسبزی می‌شوند.

● در دل کوه

مسیرهای داخل روستا، برای گشت و گذار و بازدید به شکلی همخوان و متناسب با محیط سنگفرش شده‌اند. با کمی پیاده‌روی در این مسیر زیبا، به سمت «قلعه» منظره مملو از خانه‌های کاهگلی و در و پنجره‌های رنگی پیدا می‌شود. این مسیر سربالایی است و در نقاط مرتفع آن تمام روستا قابل دیدن است. فصل تابستان فرصت خوبی برای دیدن دیدنی‌های روستاست؛ آبشار دامچی قیه یکی از جاذبه‌های دیدنی زنوزق به شمار می‌رود؛ برای رسیدن به این آبشار از حاشیه روستا باید ابتدا کمر همت ببندیم و بعد حدود ۳ کیلومتر در مسیر جاده «کوه‌کمر» پیش برویم، زیبایی باغات حاشیه جاده و سیب‌های رنگین و زردآلو و گردوهای خندان، مسیر زیبایی را تا آبشار ساخته‌اند.

امتداد این جاده به ییلاق «ماهار» می‌رسد، دشت وسیع و سرسبزی که اهالی از سبزیجات تازه و مفید آن بهره می‌گیرند. «سد قلعه» در مسیر قلعه و بالادست روستا ساخته شده اما آبیگری نشده و این سد بی‌آب به خودی خود جذابیت تماشا دارد!

این اطراف اما سد پر آب هم وجود دارد، سد زنوز در حاشیه‌ای سرسبز و دیدگاهی زیبا از همین روستا قابل تماشاست. گورستان تاریخی روستا در پایین‌دست میدان روستا با سنگ قبرهایی به شکل‌های متنوع و ساده، یادگار دیروز است. هر چه باشد اینجا روستایی است که آثاری از دوره‌های ایلخانی و صفوی دارد و بسیاری معتقدند قدمت روستا خیلی بیشتر از این‌هاست؛ حتی برخی با استناد به نقش‌های برخی سنگ قبرها، قدمت سکونت در زنوزق را تا دوره میتراییسم عقب می‌برند.

● روستایی با رنگ‌های بسیار

زندگی مردم زنوزق در چهار محله اصلی روستا تقسیم شده؛ محله‌های «بدیر»، «آقایابا»، «سیدی» و «کوده‌لر» خانه‌های پلکانی را در دل خود جای داده‌اند. کوده‌لر محله جدید روستا و مسیر سد است و باقی محله‌ها بخش‌های کهنسال روستا را تشکیل می‌دهند. در این گشت و گذار، چیزی که بیش از همه جلب توجه می‌کند، سنگفرش مرتب روستا و در و پنجره‌هایی است که با رنگ‌های آبی، سبز و قرمز رنگ آمیزی شده‌اند.

کشت و کار و باغداری تنها محل تمرکز مردم روستا نیست؛ زنوزق یکی از باسوادترین روستاهای کشور است، تعداد افراد دارای لیسانس و فوق لیسانس در روستا زیاد است و هر سال بر این تعداد افزوده می‌شود.

خانمی با تجربه‌های بسیار را در روستا دیدم که پیراهن بلند گلدار و دامن چین‌دار پوشیده بود و آن را با جلیقه منجوق‌دوزی شده زیبایی زینت داده بود، نان تازه در دست داشت و بسیار خوش صحبت بود. می‌گفت به تازگی از دیدار پسرش برگشته که ساکن آلمان است. سال هاست می‌رود و برمی‌گردد، اما زندگی در زنوزق را با هیچ جای دنیا عوض نمی‌کند.

اهالی می‌گویند در ۳۰ سال اخیر بیش از ۵۰۰ نفر از اهالی روستا، پس از اتمام تحصیلات